

УДК 81:378.1-057.87-054.6

**МОВНА ПІДГОТОВКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

**О.В. Ковтуненко, Т.В. Філат, Л.М. Сербіненко, М.Ю. Сидора,
О.С. Запорожець**

ДЗ "Дніпропетровська медична академія МОЗ України"

**LANGUAGE LEARNING AS AN INTEGRAL PART OF TRAINING OF
INTERNATIONAL STUDENTS**

**O.V. Kovtunenکو, T.V. Filat, L.M. Serbinenko, M.Yu. Sydora, O.S. Zaporozhets
SI «Dnipropetrovsk medical academy of HM of Ukraine»**

У статті розглядається актуальна на сьогодні проблема навчання іноземних студентів. Узагальнено досвід роботи кафедри мовної підготовки з цим контингентом як російськомовної, так і англomовної форми навчання. Проаналізовано динаміку успішності, вплив менталітету різних національностей на якість навчання. Охарактеризовано шляхи та методи удосконалення мовної підготовки. Запропоновано комплексний підхід, який передбачає, з одного боку, підвищення рівня вимог до студентів, з іншого боку, постійне зростання професійної компетентності викладача.

Ключеві слова: навчання іноземних студентів, мовна підготовка

В статье рассматривается актуальная на сегодня проблема обучения иностранных студентов. Обобщен опыт работы кафедры языковой подготовки с этим контингентом как русскоязычной, так и англоязычной формы обучения. Проанализирована динамика успеваемости, влияние менталитета разных национальностей на качество обучения. Охарактеризованы пути и методы совершенствования языковой подготовки. Предложен комплексный подход, который предполагает, с одной стороны, повышение уровня требований к студентам, с другой стороны, постоянный рост профессиональной компетентности преподавателя.

Ключевые слова: обучение иностранных студентов, языковая подготовка

In the article topical issues of training of international students are considered. Working experience of language training department with contingent of Russian-speaking and English-speaking contingent is generalized. Dynamics of academic performance, impact of mentality of various nationalities on the quality of training are analyzed. Ways and means of advancing language competence are designated. A complex approach which suggests increase of requirements level to the students on one side, and constant growth of teacher's competence on the other side is proposed.

Key words: foreign students, language training

Вступ. Підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів є одним з актуальних питань навчання студентів у ВНЗ. Підготовка іноземного громадянина починається з вивчення мови, яке здійснюється на підготовчому відділенні. Першочерговим завданням його роботи є формування мовної компетенції майбутніх студентів, оскільки саме мовна підготовка є запорукою подальшого успішного засвоєння спеціальних дисциплін.

Основна частина. Підготовче відділення медакадемії працює понад 20 років, і за цей період отримано чимало здобутків, що дозволяє узагальнити досвід роботи та визначити принципи, яких варто дотримуватись у процесі навчання іноземців.

Важливими умовами якісної підготовки іноземних студентів є насамперед створення сучасної матеріально-технічної бази та високий рівень викладання. Всі слухачі підготовчого відділення та студенти I – IV курсів забезпечені навчально-методичною літературою. Ефективність навчального процесу багато в чому залежить від використання технічних засобів навчання, зокрема сучасних технологій. Так, іноземні слухачі підготовчого відділення навчаються у комп'ютерно-лінгафонних класах кафедри мовної підготовки. Активно використовуються в навчальному процесі 10 комп'ютерних програм, ведеться постійна робота з оновлення програмного забезпечення з використанням сучасних розробок.

Протягом останніх трьох років контингент студентів збільшився за рахунок громадян Середньої Азії, які в шкільних атестатах мають оцінку з російської мови, часто досить високу, але порівняно з випускниками ПВ

показують набагато нижчі знання мови, що, в свою чергу, впливає на загальний рівень навчання. У наведеній таблиці простежується динаміка рівня абсолютної успішності іноземних студентів.

навч. рік	лікувальна справа				лікувальна справа (англомовні)				стоматологія			стоматологія (англомовні)			фармація		
	I курс	II курс	III курс	IV курс	I курс	II курс	III курс	IV курс	I курс	II курс	III курс	I курс	II курс	III курс	I курс	II курс	III курс
2010 – 2011	4,1	4,2	4,1	4,1	4,5	4,5	---	---	4,2	4,1	3,7	---	---	---	3,8	3,9	4,1
2011 – 2012	4,4	4,1	4,2	4,1	4,2	4,3	4,2	---	4,1	3,9	4,1	4,0	---	---	3,7	3,5	4,1
2012 – 2013	3,8	3,7	4,0	4,0	3,9	4,0	4,6	4,2	3,7	3,7	4,0	3,8	3,6	---	3,3	3,3	3,5
2013 – 2014	3,7	3,7	3,8	4,0	3,9	4,0	4,0	4,5	3,7	3,6	4,1	3,7	3,5	3,6	3,5	3,5	3,5

З таблиці видно, що за останні роки сформувалась тенденція до зниження рівня успішності студентів. Хоча ця тенденція не так очевидна з цифрових даних, але в цьому навчальному році, як ніколи раніше, привертає увагу факт небажання іноземних слухачів вчитися.

Саме тому в минулому та поточному навчальному році кафедрою мовної підготовки впроваджується диференційований підхід до навчання слухачів та студентів з різних країн. По-перше, складено нові плани, де враховується вищий або нижчий рівень володіння російською мовою, та пропонується відповідний йому набір підручників та методичних посібників. По-друге, застосовуються різноманітні методичні прийоми, проводиться систематичний контроль засвоєння знань різного рівня складності: від тестів до самостійно оформлених міні-есе, також протягом всього курсу вивчення російської мови щосеместрово проводиться модульний контроль. Використовуваний навчально-методичний комплекс дозволяє враховувати індивідуальні особливості представників кожної нації.

Показниками результативності такої роботи є призові місця студентів та слухачів ПВ на міжвузівських олімпіадах та конкурсах з російської мови.

Процес навчання студентів вимагає, перш за все, професійного росту самого викладача: чим вищий рівень знань викладача, тим вища "планка"

вимог до студентів. Але іноді все навпаки: високий рівень вимог не відповідає компетентності викладача, що зразу відчують студенти. Виховуючи та навчаючи студентів, не треба забувати і про самоосвіту. Викладач для студента – взірець, вимогливий, у першу чергу, до себе, а потім і до того, кого навчає.

Професійний ріст викладачів повинен включати не лише збільшення обсягу знань, а й розширення світогляду, що дозволяє при роботі з іноземними студентами враховувати особливості менталітету при обиранні стратегії навчання, виховання в собі пріоритету об'єктивності над суб'єктивністю. Так, мовна підготовка студентів-китайців має цілий ряд особливостей, зокрема труднощі в усному мовленні на фоні, як правило, блискучого засвоєння писемної форми мови. Це пояснюється цілим рядом чинників, серед яких на окрему увагу заслуговує характерний саме для китайців принцип "не втратити обличчя". Викладачі кафедри, які працювали в Китаї, вивчали філософське підґрунтя "піднебесної", де шанують великого Конфуція, підпорядковуються його догмам, зокрема забороні "втрачати обличчя". Як стверджує Л.С. Васильєв, "самой страшной, непереносимой обидой, катастрофой для любого ... была «потеря лица» – публичное унижение, обличение, обвинение в чем-то недостойном, не соответствующем его чину, положению, образованию, воспитанию. Публичное обвинение, например, во взяточничестве, мошенничестве на экзаменах и т. п." [2, 159]. "Втратити обличчя" – це опинитись у неприємній ситуації через власну неспроможність щось зробити. Відповісти: "Ні, я цього не зроблю, я не зможу цього зробити", – "втратити обличчя". Сказати: "Я не розумію Вашого питання", – "втратити обличчя". Зізнатись, що домашнє завдання не виконано (з будь-якої причини) – "втратити обличчя". Поставити додаткове питання викладачеві – це поставити під сумнів його професійні вміння, а отже, – "втратити обличчя". Шлях вирішення цієї проблеми лише один – створення на заняттях такого мікроклімату, який би не просто мотивував до навчання, але й унеможлиблював ситуацію "втрачання обличчя".

Одним з найскладніших напрямків роботи кафедри є навчання англومовних студентів. Цілком підтримуємо думку ректора, академіка АМН України Г.В.Дзяка про те, що іноземні студенти, навіть англومовні, повинні спілкуватися рідною для пацієнтів мовою. Кафедрою вже вжито чимало заходів щодо підвищення якості навчального процесу. Для англومовних студентів вивчення російської мови, по-перше, є важливим компонентом освіти, який забезпечує надбання практичних фахових навичок, по-друге, є важливим чинником соціальної адаптації.

Робота з англومовними студентами найскладніша. Вона передбачає, по-перше, високий професіоналізм, по-друге, міцне здоров'я, витримку, толерантність, по-третє, достатнє володіння англійською мовою, по-четверте – високу загальну культуру, різнобічні наукові знання. Ставлення англومовних студентів до вивчення мови неоднозначне. Одна група студентів зацікавлена цим предметом, інша ставиться до цього предмета негативно, наголошуючи на тому, що вони приїхали навчатися англійською мовою. Відомо, що "іржа залізо точить", тобто щоденна робота дає свої результати. Але треба враховувати психологію цієї категорії студентів.

У 2002 році на сторінках науково-практичного журналу за матеріалами Всеукраїнської конференції "Проблеми навчання іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України" колективом авторів кафедри травматології та ортопедії, яку очолює професор О.Є. Лоскутов, була висловлена дуже плідна думка-концепція щодо навчання іноземних студентів: "У зв'язку з тим, що для іноземних студентів слов'янська група мов (російська, українська) не є рідною, у них можуть виникати перешкоди при засвоєнні матеріалу. На це потрібно звертати увагу при проведенні лекцій і практичних занять. Структуру лекцій необхідно будувати, враховуючи труднощі сприйняття усної і писемної мови іноземцями, які недосконало її знають. У зв'язку з цим у ході подання лекційного матеріалу потрібно широко використовувати ілюстративний матеріал (рентгенограми, слайди, муляжі, таблиці, відеозаписи, комп'ютерні презентації)... Для того, щоб привернути увагу під час лекцій, треба по кілька разів повторювати нові

специфічні ортопедо-травматологічні терміни, не знайомі для студентів, підкріплюючи їх ілюстраціями" [3, 256].

Ці особливості треба враховувати і при оформленні тестових завдань, пам'ятаючи, що реципієнт – іноземець – має зовсім інший менталітет, недостатній рівень мовної компетенції для того, щоб сприймати вузькоспеціалізований медичний текст. І розуміння перенавантаженого, а інколи граматично не узгодженого тексту неможливе для іноземного студента. Хороший результат може дати лише співпраця різних кафедр, спрямована на досягнення однієї мети – покращення рівня освіти іноземців.

Вже стала традиційною щорічна науково-практична конференція "Актуальні проблеми навчання іноземних студентів", яка проводиться кафедрою мовної підготовки. У ній беруть участь понад 100 викладачів з різних навчальних закладів Дніпропетровського регіону. Фахівці не просто "присутні" на конференції, а й готують ґрунтовні доповіді, що свідчить про глибокий інтерес до проблематики конференції та зацікавленість в обміні досвідом. Результатом сумісної творчої та наукової праці є щорічний збірник наукових тез та статей. Цього року ми маємо на меті видати друком 17-й збірник.

Колектив кафедри мовної підготовки докладає чимало зусиль для органічної інтеграції іноземних громадян в умови сучасної України. З цією метою кафедрою ведеться систематична культурно-виховна та кураторська робота: відвідування гуртожитків, допомога у розв'язанні комунікативних та побутових проблем, проведення бесід на морально-етичні теми (шкідливість тютюнопаління, алкоголю, наркотиків), формування толерантного ставлення до представників інших націй і народностей. Одним з аспектів цієї роботи також є проведення традиційного новорічного свята для слухачів підготовчого відділення, весняних свят національної культури, екскурсій до музеїв та архітектурних пам'яток нашого міста.

Колектив кафедри розуміє, що на нього покладено відповідальне завдання. Вживаються всі необхідні заходи для підвищення рівня мовної підготовки іноземних студентів. По-перше, жорсткий відбір співробітників.

Багато вже зроблено у цьому напрямку. По-друге, перед викладачами кафедри поставлено чітко окреслене завдання: підвищувати рівень особистої грамотності та освіти. Вже стало традицією щорічне проведення серед викладачів кафедри диктанту з російської мови підвищеного рівня складності, що спонукає до подальшої самоосвіти, самовдосконалення, роботи над підвищенням професійного рівня.

Висновки. Узагальнюючи досить великий досвід роботи з іноземними студентами, можна визначити певні принципи роботи кафедри мовної підготовки:

- викладач для студента, а не студент для викладача;
- постійне професійне зростання викладача як визначального суб'єкта навчального процесу;
- індивідуальний підхід до навчання студентів різних національностей з урахуванням особливостей їх менталітету;
- комплексний підхід до організації навчального процесу, який передбачає органічне поєднання навчальної, методичної та виховної роботи;
- співпраця кафедр, які беруть участь у підготовці іноземних студентів;
- робота потребує високого інтелекту, міцного здоров'я й обізнаності у багатьох галузях науки. Хибною є думка про те, що з іноземними студентами може працювати викладач із середнім рівнем професійної підготовки.

Навчання іноземних студентів – тривалий і складний процес, який можна зробити нецікавим і буденним, а можна перетворити на творче й захоплююче дійство, як у притчі про двох будівників. Їх запитали, чим вони займаються. Один відповів, що возить каміння. Інший же сказав: "Я будуую Собор Святого Петра".

Література

1. Актуальные проблемы обучения иностранных студентов: Материалы межвузовской научно-практической конференции. – Днепропетровськ, 2014. – № 16.

2. Васильев Л. С. История религий Востока. Учебное пособие. – М.: Книжный дом «Университет», 2000. – 436 с.
3. Лоскутов О.Є., Олійник О.Є., Головаха М.Л., Кондрашов В.М. Особливості викладання курсу травматології та ортопедії іноземним студентам //Медична освіта. – № 3. – 2002. – 352 с.